

Barnesentrering og risikoorientering i det norske barnevernet: Utfordringer i profesjonell praksis i saker med alvorlig vold eller omsorgssvikt

Margrete Aadnanes og Ellen Syrstad

Sammendrag

I denne artikkelen utforsker vi hvordan barnevernets risikoorientering og barnesentrering kan få utilsiktede konsekvenser for profesjonell praksis. Alvorlige barnevernssaker innebærer utfordrende og vanskelige vurderinger, hvor de etiske dilemmaene blir ekstra krevende. Vi undersøker hvordan økt fokus på avdekking av alvorlig vold og omsorgssvikt har virket inn på barnevernets arbeid, på hvilken måte foreldre opplever barnevernet som problemfokustert i samarbeidet og hvordan dette svekker tilliten til fagpersoner som skal hjelpe dem. I en tid hvor barnevernet er utsatt for sterk kritikk både internasjonalt og nasjonalt, og hvor denne kritikken retter seg mot barnevernets manglende fokus på gjenforening og tilrettelegging for samvær mellom barn og foreldre, ønsker vi å bidra til en kritisk reflekterende diskusjon om hvordan den politiske, sosiale og internasjonale sammenhengen som det norske barnevernet inngår i, virker inn på faglige dreininger i praksis. Våre analyser bygger på empiri fra to Ph.D.-prosjekter som omhandler henholdsvis barn som opplever vold i nære relasjoner, og oppfølging av foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn.

Nøkkelord: barnevern, vold og omsorgssvikt, barnesentrering, risikoorientering, tillit, problemfokus

Child centring and risk aversion in Norwegian Child Welfare Services: Challenges in professional practice in cases of child abuse and maltreatment

Abstract

In this paper, we explore how child-centric practice and focus on risk aversion in Norwegian Child and family Welfare Service (CWS) may have unintended consequences for professional practice. Serious child welfare cases involve challenging and difficult assessments, where the ethical dilemmas become extra demanding. We examine how the focus on uncovering severe violence and neglect has affected CWS's practice, how parents experience the CWS as problem-focused and how this impairs the trust in the professionals. Norwegian CWS is currently experiencing heavy criticism, both nationally and internationally. The critique is directed towards lack of focus on the children reuniting with their parents. In this paper, we aim to critically discuss how the political, social and global context impacts professional directions in the Norwegian CWS's practice. Our

analysis builds upon empirical findings from the authors' two Ph.D.-studies dealing with children's experiences of child abuse and maltreatment and parents experiences of losing their children to public care

Key words: Child protection, child abuse and maltreatment, risk aversion, child centring, trust, problem-focus

Barnevernets ansvar i alvorlige barnevernssaker – et omstridt felt

De siste tiårene har fokuset på vold og omsorgssvikt mot barn og unge økt, og vi har sett en stor politisk opptrapping av arbeidet for å forebygge og bekjempe at barn utsettes for risiko og skade. Media har belyst flere alvorlige saker hvor systemet har sviktet, og slike saker vekker stort samfunnsengasjement og initierer debatter om myndighetenes ansvar for å beskytte barn mot slike alvorlige hendelser. Den politiske opptrappingen de siste tiårene kan forstås som et svar på opinionens krav om å ta ansvar for barna som utsettes for alvorlig vold og omsorgssvikt (Aadnanes, 2020, 2017).

Det norske barnevernet har lang tradisjon for å fokusere på forebygging, hvor målet er å bistå foreldrene i sitt foreldreansvar. Den største delen av barnevernets arbeid er basert på frivillige tiltak i hjemmet (Christiansen, 2015). Samtidig har samfunnsdebatten og nylig utgitte forskningsrapporter (f.eks. Helsetilsynet, 2019) synliggjort et barnevern som mislykkes i å ivareta de barna som utsettes for alvorlig vold og omsorgssvikt. Dette bidrar til å øke inn-satsen for å avdekke risiko, noe som har innvirkning på barnevernets praksis generelt, men også spesielt i saker hvor det er alvorlig bekymring for barns omsorgssituasjon. Barnevernet har med andre ord både et forebyggende mandat og et mandat som krever overvåkning av barns omsorgssituasjon. I dette ligger et grunnleggende dilemma for profesjonelle hjelpere: i og med at de både tillegges en hjelperrolle og en kontrollørrolle.

I de saker hvor barnevernet overtar omsorgen for barn, følger også ansvaret for oppfølging av foreldrene som blir fratatt omsorgen.

Dette er en krevende oppgave for barnevernet, både fordi det er vanskelig å opparbeide et tillitsforhold til foreldre etter at de har tatt fra dem barna deres mot deres vilje, og fordi foreldrene ofte ikke har ønsket hjelp fra den samme instansen som tok fra dem barna (Schofield *et al.*, 2011). Som et supplement til barnevernets oppfølging av foreldre uten omsorg, fikk det norske familievernet i 2015 i oppgave å etablere et oppfølgingstilbud (NOU, 2012; Bufdir, 2017). Familievernet er en statlig organisert, gratis tjeneste som skal gi et landsdekkende tilbud til alle som strever med relasjonelle vansker som parproblemer og barnefordeling etter brudd mellom foreldre. Til forskjell fra barnevernet besitter familievernet ingen makt og myndighet som gir dem hjemmel til å gripe inn i familielivet. All kontakt med familievernet er på frivillig basis fra brukernes side (Kummen, 2017). De to tjenestene har med andre ord grunnleggende ulikt mandat og dermed ulike forutsetninger for tillits- og relasjonsarbeid i møte med foreldre som har mistet omsorgen for barna sine (Syrstad, 2020; Syrstad og Ness, 2021).

I denne artikkelen ønsker vi å vise hvordan arbeidet med å beskytte barn mot vold og omsorgssvikt og samtidig ivareta foreldrene til disse barna utgjør et grunnleggende dilemma i barnevernets praksis. Vi utforsker hvordan barnesentrering og risikoorientering kommer til uttrykk i barnevernets arbeid med voldssaker, og i saker hvor foreldre har blitt fratatt omsorgen. I en tid hvor barnevernet er utsatt for sterk kritikk både internasjonalt og nasjonalt, og hvor denne kritikken retter seg mot barnevernets manglende fokus på gjenforening og tilrettelegging for samvær mellom barn og biologiske foreldre, ønsker vi å bidra til en kritisk

reflekterende diskusjon om hvordan den politiske, sosiale og internasjonale sammenhengen det norske barnevernet inngår i, virker inn på faglige dreininger i praksis.

Spørsmålene vi ønsker å belyse er som følger:

- *Hvordan kommer et barnesentrert og risikoorientert fokus til uttrykk i foreldrenes og saksbehandlernes fortellinger om undersøkelse av voldssaker og omsorgsovertakelser?*
- *Hvilke fallgruver kan risikoorientering og barnesentrering i barnevernfaglig praksis innebære?*

Kritikken mot det norske barnevernet

Forskning viser at de aller fleste barn, unge og foreldre som er i kontakt med det norske barnevernet, er fornøyde med barnevernet i sin helhet (Christiansen, 2015). Det er i de «alvorlige sakene» der man må vurdere barnets omsorgssituasjon, at forholdet mellom barnevernet og familiene ofte ser ut til å tilspisse seg (Schofield *et al.*, 2011; Syrstad og Slettebø, 2020). Det er i disse sakene Norge har vært utsett for kritikk både nasjonalt og internasjonalt. I en rapport fra Statens helsetilsyn, hvor et utvalg gikk gjennom 106 alvorlige barnevernsaker, fikk barnevernet kritikk for at de ikke forsikret seg godt nok om at foreldrene forstod det de formidlet, og at det gjennomgående var behov for bedre analyser og dokumentasjon av barns behov (Helsetilsynet, 2019). Videre ble det norske barnevernet i juli 2018 kritisert av FNs barnekomité for ikke å legge til rette for samarbeid og informasjonsflyt med foreldre uten omsorg, og at foreldrene ikke fikk tilstrekkelig oppfølging etter en omsorgsovertakelse (UN, 2018). Flere foreldre har anket vedtak om omsorgsovertakelse inn for Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), som har konstatert brudd på retten til familieliv (artikkel 8 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)), og brudd relatert til begrensninger i samvær (Sørensen, 2020). Norge har også blitt kritisert av EMD for ikke å følge opp plikten til å jobbe aktivt for familiegjenforening etter

en omsorgsovertakelse. I sin gjennomgang av flere norske barnevernssaker som har vært under behandling av EMD, konkluderer Sørensen (2020) med at norsk rett ikke ivaretar det EMK-rettslige gjenforeningsmålet i norske barnevernssaker. Dette ble også diskutert i NOU 2016:16 «Ny barnevernlov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse», der det ble sådd tvil om hvorvidt barnevernets positive plikt til å tilrettelegge for familiegjenforening fremgikk av gjeldende lov og barnevernets praksis. Gjenforeningskravet ble lagt til som en presisering i barnevernsloven i 2018 (BLD, 2016–2017).

Et barnesentrert samfunn og barnevern

Norge, i likhet med sine nordiske naboer, kan kalles et barnesentrert samfunn. Det betyr at man gjennom samfunnets strukturer – så vel som sosialt og kulturelt – legger stor vekt på barns posisjon som selvstendig juridisk subjekt (Aadnanes, 2020). Vi kan si at barnesentrering i stor grad handler om barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep, men samtidig handler det også om å legge til rette for det vi som samfunn forstår som en god barndom og best mulige oppvekst- og utviklingsvilkår for barn (Hennum, 2014; Pösö, Skivenes og Hestbæk, 2014; Aadnanes, 2020).

Man kan se på ratifisering av Barnekonvensjonen som utgangspunktet for den barnesentrerte dreiningen vi ser i Norden. Ratifiseringen, og i Norges tilfelle også inkorporeringen av Barnekonvensjonen, forplikter statene til å sikre barns rettigheter. Selv om konvensjonen er en statlig forpliktelse, understreker den også foreldres forpliktelse om å gi barn en trygg og god oppvekst. Historisk sett har foreldrerollen endret seg fra juridisk *foreldremyndighet* til *foreldreansvar* (Ellingsen, Studsrød og Ursin, 2019, s. 105). Denne utviklingen i hvordan man formulerer foreldrenes juridiske rolle overfor barn, reflekterer også en endring i synet på barn: at barn er selvstendige individer med egne rettigheter, og ikke

foreldrenes eiendom. Denne endringen har stor betydning for utviklingen av barnesentrerte samfunn. Som fenomen kan barnesentrering anta ulike former i ulike samfunn og sosiale kontekster, men det har alltid som fellesnevner at barnets rettigheter og behov prioriteres foran foreldres behov og understreker foreldrenes ansvar som omsorgsgivere (Stang, 2018; Aadnanes, 2020).

Tidligere forskning: Profesjonell praksis i volds- og omsorgssviktsaker

I en studie av Ellingsen et al. (2019) sammenliknet de hvordan barns rettigheter kom til uttrykk på tvers av de tre ulike velferdstjenestene barnevern, rus og voksenpsykiatri. De fant at et risikofokus var mer fremtredende i barnevernet enn i de to andre tjenestene, som i større grad var relasjonelt orienterte. Barnevernets risikofokus var særlig rettet mot foreldrenes mangler. I en reviewstudie av Toros, DiNitto og Tiko (2018) fant de at flere studier påpeker at beskyttelse av barnet i risikosaker overprioriteres, og at det gjerne fører til en stigmatiserende prosess som fokuserer på foreldrenes svakheter og mangler. Det er utfordrende for praktikere å skulle håndtere den todelte rollen som støtte for familien og beskytter av barnas sikkerhet. Flere studier har vist at en ressursorientert¹ tilnærming til foreldre bidro til å øke foreldrenes engasjement (Gordon et al., 2012) og måloppnåelsen i disse sakene (Munford og Sanders, 2015). Barrierer for engasjement handlet ofte om at foreldrene opplevde mangel på tillit, og et fokus på svakheter/mangler ga mindre måloppnåelse. Andre studier viser at å oppnå tillit var viktig for å komme i dialog (Gladstone et al., 2012), og at tillit var essensielt for å få bukt med frykt hos foreldre (Gallagher et al., 2011).

En studie av Wilkins (2015) viser at saksbehandlere og barnevernsledere vektla risikofaktorer fremfor resiliensfaktorer i sine analyser av bekymringsmeldinger, og at analysene av disse svært komplekse sakene gjerne ble for-

enklet på grunn av det tidspresset risikofokuset førte med seg. Når deltakerne hadde mer tid til rådighet, ble analysene mer komplekse, men det ble også vanskeligere å fatte en avgjørelse. Vi forstår resiliens som et fenomen som ikke utelukkende er knyttet til egenskaper ved et individ, men i større grad til individets ressurser i et sosialt fellesskap, som gjør individet rustet til å overvinne kriser og motgang (Rutter, 2012). I sin omfattende rapport om det britiske barnevernet løftet Munro (2010) frem viktigheten av å styrke saksbehandlers profesjonelle dømmekraft i risikosaker, slik at de klarte å avdekke kompleksiteten i disse sakene fremfor å sortere dem raskt inn i ferdigoppsatte kategorier. Broadhurst et al. (2010) har argumentert for at saksbehandlere i barnevernet ofte har «feil mal» ved at komplekse saker skal kategoriseres så raskt (for eksempel familievold). Dette fører ofte til en overforenkling i saker der man nettopp trenger nyanserte analyser.

Oppsummert viser denne forskningen at det kan se ut som det er en sammenheng mellom risikofokuset i barnevernet og dreiningen av den profesjonelle praksisen mot det problemorienterte fremfor resiliens eller foreldres ressurser. Dette igjen har betydning for tilliten og rommet for samarbeid mellom barneverntjenesten og foreldre.

Risikoorientering, barnesentrering og tillit: utfordringer i barnevernets praksis

Tenkningen rundt beskyttelse av barn i den vestlige verden preges i økende grad av *risikodiskurser*, der et hovedmål er å forebygge og redusere en antatt risiko barn kan utsettes for (Ulvik, 2019). Risiko er et begrep som kan knyttes til det moderne samfunnet. I moderne samfunn er fremtid og sikkerhet noe som vektlegges i stor grad, og dermed blir moderne samfunn opptatt av å kontrollere fremtiden (Giddens, 1999). Diskusjonen om hvorvidt barnevernet har blitt mer opptatt av risiko i de senere år, har særlig utspilt

seg innenfor barnevernsfeltet i Storbritannia (Featherstone, Gupta, Morris, og Warner, 2018; Munro, 2010). Munro (2010) beskriver det britiske barnevernet som risikoorientert. Hun mener risikofokuset fører både til en individualisering og et *problemfokus*. Et slikt problemfokus kan for foreldre i barnevernet oppleves som at de stemples som syndebukk når det gjelder den omsorgssvikten barnet blir utsatt for. Problemfokuset kan bidra til å skape en kausal tilnærming, hvor barnevernet leter etter «feil» med foreldrene for å kunne avdekke omsorgssvikt (Featherstone *et al.*, 2018). En slik risikoorientert og problemfokusert tilnærming reflekterer også en barnesentrering, hvor beskyttelsen av barnet er overordnet, og i kombinasjon vil slike praksiser også bidra til individualisering av barnet; et kontekstløst barn hvor relasjonene og de sosiale sammenhengene det er en del av, ikke forstås som betydningsfulle for barnet (Aadnanes, 2020). Morgan *et al.* (2019) fant at problemfokuserte tilnærminger lett førte til at foreldre som var frattatt omsorgen, så på barnevernet med mistillit. Studier har vist at det er sammenhenger mellom et ressursfokus i barnevernet og tillit fra foreldrene (Toros, DiNitto, og Tiko, 2018).

I følge Løgstrup (1996) er et grunnleggende trekk ved mennesker at vi har tillit til de mennesker vi møter. Tillit åpner for handlingsrom på samme måte som mistillit lukker handlingsrom. Grimen (2009) mener begrepet tillit blir meningsløst når det kommer til forholdet mellom enkeltindividet og institusjoner, og for å analysere tillit er makt sentralt (Løgstrup, 1996). Maktaspektet er sentralt for å forstå hvordan risikoorientering og barnesentrering utfordrer tilliten mellom barnevern og befolkning, et tillitsforhold som i utgangspunktet er satt under press på grunn av barnevernets mandat og myndighet.

Profesjonell praksis i barnevernet er komplekst arbeid og inneholder mange, ofte motsetningsfylte og divergerende hensyn – for eksempel kontroll og hjelp. Järvinen og Mik-Meyer (2003) sier at et av de vanskeligste og

mest komplekse paradoksene i sosialt arbeid er forholdet mellom hjelp og kontroll. Disse funksjonene smelter ofte sammen, så selv de kontrollerende aspektene benevnes og motiveres ut ifra begreper som hjelp og omsorg. Dette kan skape en viss utydelighet i kommunikasjonen mellom sosialarbeider og klient.

Metodisk design og etiske betraktninger

Artikkelen hviler på analyser fra våre to doktorgradsprosjekter (Aadnanes, 2017; Syrstad, 2020). Vi har kombinert empiri fra individuelle intervjuer med saksbehandlere om deres arbeid i voldssaker, med individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer med foreldre som har opplevd at deres barn har blitt omsorgsplassert. Aadnanes' studie omhandlet vold mot barn og unge i nære relasjoner, og den utvalgte empirien fra studien består av intervjuer med 10 saksbehandlere ved to ulike barneverntjenester i en stor, norsk by. Utvalget består av seks kvinner og fire menn, hvorav de fleste hadde sosionom- eller barnevernspedagogutdanning. Enkelte hadde relevante universitetsutdanninger innen sosiologi eller kriminologi. Intervjuene var innrettet som kvalitative, utforskende intervjuer, hvor målet var å få tak i fagpersonenes egne refleksjoner og forståelser av tematikken. Hvert intervju ble tatt opp og transkribert ordrett. Empirien fra denne studien ble samlet inn vår og høst 2017. Den inneholder blant annet beskrivelser av fremgangsmåter i undersøkelsessaker, hvor bekymringen gjelder vold, fortellinger om erfaringer i ulike saker, og refleksjoner og tanker omkring fokuset på vold i barnevernet og andre tjenester. Avhandlingens analyser hviler på et overordnet rammeverk av sosialfaglig teori, der det er lagt vekt på forståelsen av individet i sin kontekst. Det analytiske begrepet i sosialt arbeid, *personen-i-situasjonen* (Richmond, 1922) utgjør det analytiske omdreiningspunktet for avhandlingens tre artikler. Begrepet innebærer å forstå et individs problem eller et individs situasjon, posisjon eller meningsskaping ut ifra

de sosiale og kulturelle omgivelsene det er en del av (Hamilton 1951; Levin, 2005, Cornell, 2006; Aadnanes, 2017).

Syrstads studie omhandlet oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse. I denne artikkelen benyttes empirien fra intervjuene med de seks foreldrene som alle var fratatt omsorgen. Alle de seks foreldrene hadde erfaring med oppfølging fra familievernnet i etterkant av omsorgsovertakelsen. Utvalget bestod av en mann og fem kvinner. De var alle rekruttert gjennom kontaktpersoner i familievernnet og en kontaktperson i foreningen for barnevernforeldre (OBF). Inspirert av en flersteg-fokusgruppemodell (Hummelvoll, 2008), ble de samme seks foreldrene intervjuet i to fokusgrupper og ett individuelt intervju i perioden juni til desember 2016. Ved å følge de samme deltakerne over tid, hadde både deltakerne og forskeren mulighet til å utforske spesifikke temaer i dybden og å adressere temaer for videre utforskning. En fordel ved fokusgrupper er at de kan få frem diskusjoner og spenninger gjennom gruppedynamikken, og at ideer kan deles. Individuelle intervjuer gir mulighet til å studere temaer og gå dypere inn i den enkeltes historie uten avbrytelser. De to metodene kan ses på som ulike perspektiver, og dermed komplementere hverandre (Smithson, 2011). Det teoretiske grunnlaget for avhandlingen var basert på en sosialkonstruksjonistisk forståelse om at individer skaper sin forståelse gjennom de diskursive fellesskapene de er en del av (Gergen, 2015), og at de posisjoneres og blir posisjonert i interaksjon med sine omgivelser (Harré og Langenhove, 1991).

Vi har lest gjennom intervjuene fra de to doktorgradsprosjektene på nytt. Første gjennomlesning foregikk på deskriptivt nivå, hvor vi nærleste hvert intervju på langs (Haavind, 2000), med det mål å finne empiri som knyttet seg til de profesjonelle hjelpenes praksis. Da intervjuene var ferdig kodet i henhold til denne tematikken, leste vi intervjuene på nytt – denne gangen på tvers (Haavind, 2000; Corbin og Strauss, 2008), og da lette vi etter mønster

eller fellestrekk så vel som hva som skilte seg ut. Poenget med en slik analytisk fremgangsmåte er å utvikle forståelser som strekker seg utover den enkelte deltagers fortelling (Kvale og Brinkmann, 2009). Slik kom vi på sporet av de teoretiske begrepene vi har benyttet i artikkelen, nemlig *barnesentrering*, *risikoorientering*, *problemfokus*, og *tillit*. Ettersom vi allerede hadde identifisert utfordringer i profesjonell praksis med alvorlige barnevernssaker som felles omdreiningspunkt for de to studiene, var lesingen av empirien målrettet ved at vi utforsket tidligere funn gjennom ytterligere studie av datamaterialet.

Begge studiene er godkjent av Norsk senter for forskningsdata og er i tråd med de forskningsetiske retningslinjene som gjelder for kvalitativ forskning om sensitive tema. Forfatterne har endret personidentifiserbare detaljer for å ivareta deltagerens anonymitet, uten at dette har betydning for de empiriske analysene. Både foreldrene og saksbehandlerne som deltok i de to studiene, ble informert om at de når som helst kunne trekke seg uten å måtte oppgi noen grunn. Likevel er det viktig å ta i betraktning at dette nok kunne oppleves som vanskelig, særlig for foreldrene, da en kan tenke seg at de ville være redde for at andre tolke et slikt frafall som et svakhetstegn, og at dette ville svekke deres posisjon som kompetent forelder.

Artikkelens metodiske utgangspunkt, altså to ulike empirisett fra to ulike studier, kan være problematisk. De to studiene hviler på ulike metodiske utforminger, både hva gjelder formål, spørsmålsstilling, datainnsamling og analyser. Vi mener likevel at sammenkoplingen av de to studiene kan forsvares, siden vi har identifisert et sentralt felles omdreiningspunkt som tilknyttet utfordringer i profesjonell praksis. Gjennom å gjøre nye analyser av intervjuene med henholdsvis saksbehandlere og foreldre, hvor det som er felles for empirien er at det er snakk om alvorlige omsorgssviktsaker, kan vi belyse dilemmaene i profesjonell praksis fra begge perspektiv. Selv om det er to ulike

perspektiver som hentes fra to ulike studier, mener vi de gir verdifull innsikt i denne artikkelens tema, nemlig utfordringer i profesjonell praksis knyttet til risikoorientering og barne-sentrering i barnevernets arbeid.

Det barnesentrerte og risikoorienterte blikket i voldssaker

I intervjuene med saksbehandlerne i studien om vold mot barn og unge (Aadnanes, 2017, 2018) kom det frem at vold hadde vært et fokusområde de siste årene, og at det var gjort en innsats for å øke fagpersoners kompetanse på og kunnskap om vold. Det inkluderte kursing og videreutdanning som ga mer kunnskap om vold som fenomen, samt symptomer på og virkninger av opplevd vold. De to barnevernstjenestene som var med i studien, praktiserte dessuten ulike varianter av «Klemetsrudmodellen», en erfaringsbasert modell utviklet av Klemetsrud barneverntjeneste (nå Søndre Nordstrand barneverntjeneste) i 2008, som skulle hjelpe saksbehandlerne å systematisere undersøkelsesarbeidet i voldssaker (se Arnesen og Disen, 2008; Aadnanes, 2020). Saksbehandlerne fortellinger om utviklingen i faglig fokus og praksis kan forstås i lys av risikoorienteringen samfunnet for øvrig preges av, og eksemplifiserer hvordan praksis dreies mot å identifisere og avdekke risiko – med det formål å beskytte barn. En slik praksis vil bidra til at man leter etter feil hos foreldrene, altså et problemorientert blikk på foreldrenes omsorgsgiving, og svekker fokuset på mulige resiliensfaktorer i barnas kontekst. Følgende sitat eksemplifiserer kompetansehevingen knyttet til barn som opplever vold, og innføringen av rutiner i arbeidet med å undersøke bekymring for vold:

I: Denne voldsprotokollen, kan du si litt mer om hva det er for noe? Jeg skjønner at det er en slags rutine dere skal følge i forbindelse med bekymring om vold?

S: Ja. Det er jo den Klemetsrudmodellen som mange bydelar har brukt. Også har det jo vært et satsningsområde i forhold til dette her med vold i nære relasjoner, at man skal ha fokus på det. Sånn at vi følger den protokollen og målsettingen med den er jo å ha fokus på barnets sikkerhet, ikke sant. Da har vi en samtale med barnet først, uten at mor og far får vite om det og barnet er instruert. Og så har det kommet en ny samarbeidsrutine for politi og barnevern. Og den regulerer jo veldig sånn detaljert hvordan vi skal samarbeide med politiet i voldssaker. Det er jo ikke så langt tilbake i tid, så hadde vi jo ikke noe ordentlig rutine på det her med å anmelde vold til politiet for eksempel. Og det har jo jeg vært en pådriver for, at man skal gjøre i alle saker.

Saksbehandleren her forteller at vold mot barn har vært et satsningsområde, og at i forbindelse med det praktiserer barnevernstjenesten en rutine hvor man innhenter barnets historie først, uten å informere foreldrene, slik at man unngår at foreldrene skal påvirke barnets fortelling. I dette ligger det implisitt en mistenkeliggjøring av foreldrene, en mistanke om at de skal hindre barnet i å fortelle hva som har skjedd. Vi kan forstå dette som et problemfokus, som forsterkes gjennom rutinen om å anmelde voldssakene til politiet. En slik risikoorientert og problemfokuseret praksis gir lite rom for at saksbehandleren skal kunne møte foreldre med tillit, og *vice versa* – en slik tilnærming vil kunne svekke foreldrenes tillit til barnevernet. Selv om saksbehandleren i dette sitatet ikke selv setter ord på at hun opplever at det er lite rom for ressursfokus, kan vi likevel tolke fortellingen dithen at rommet for bred analyse og skjønnsvurderinger knyttet til eventuelle ressurser rundt familien, står i fare for å innskrenkes.

Sitatet kan også illustrere den barnesentrerte praksisen, hvor beskyttelse av barnet samt barnets rett til deltakelse er i fokus. Det kan synes som om barnets fortelling forstås som noe «rent», som den eneste gyldige «sannhet». Dette kan tolkes som at man forstår barnets

historie som upåvirket av den relasjonelle konteksten det er en del av. Slik kan man risikere at barnet forstås isolert fra betydningsfulle relasjoner og sammenhenger, at barnet blir kontekstløst. Kontekst er imidlertid svært viktig for å kunne utfordre det risikoorienterte blikket, nettopp fordi det gjerne er i barnets relasjonelle kontekst man kan få øye på beskyttelsesfaktorer og ressurser rundt familien. Dette blikket er viktig for å få til en grundigere analyse av familiens situasjon og for å kunne vurdere og veie ulike hensyn opp mot hverandre og få øye på mulige tiltak i barnets nære kontekst. En sterk barnesentrert tilnærming, hvor barnets rettigheter til beskyttelse og deltagelse prioriteres foran det å skaffe seg en så grundig som mulig oversikt over barnets situasjon, kan få uheldige konsekvenser for både barn og foreldre.

Dette med å snakke med barnet først uten at foreldrene blir informert, for å hindre at barnet instrueres av foreldrene, går igjen i mange intervjuer med saksbehandlere. Det reflekterer en barnesentrert tilnærming, hvor barnets deltagelse, perspektiv og rett til å uttale seg blir vektlagt. Samtidig viser det en tilnærming som vektlegger barnets rett til beskyttelse mot foreldre som kan skade det. En barnesentrert tilnærming med fokus på beskyttelse så vel som deltagelse kommer ytterligere til uttrykk i følgende sitat, hvor en annen saksbehandler beskriver kombinasjonen av Klemetsrudmodellen og Barnesamtalen²:

S: Metoden [Barnesamtalen] er ment å være lik den juridiske eksamineringen av barn, slik at vi sikrer pålitelig informasjon. Så vi fokuserer på å ikke spørre ledende spørsmål, slik at barnet får muligheten til å fortelle fritt. Vi bruker denne modellen i nesten all kommunikasjon med barn. Den fungerer veldig bra i voldssaker, det er nesten overraskende hvor ofte de forteller om vold veldig fort til oss. Og jeg tror at det er på grunn av metoden at vi har blitt flinkere til å snakke med barn på en måte som gjør at de ikke er redd for å fortelle oss.

Saksbehandleren opplever Barnesamtalen som en effektiv metode for å få hentet ut «pålitelig informasjon» fra barnet. I dette sitatet finner vi en refleksjon av risikoorienteringen gjennom vektleggingen av å innhente pålitelig informasjon. Det kan tyde på at målet med samtalen er å avdekke om barnet har blitt utsatt for vold for slik å kunne sikre at det ikke blir utsatt for vold igjen. Poenget her er ofte å finne ut om det foreligger akutt fare, slik at man ikke kan sende barnet hjem, men må hasteflytte barnet fra hjemmet inntil mer informasjon foreligger. Vi må merke oss at her er det snakk om undersøkelsessaker hvor målet uansett er å samle informasjon for å få kunnskap om den meldte bekymringen. I intervjuene med saksbehandlerne er det likevel påfallende hvor sterkt de fokuserer på å finne symptom på og avdekke vold, parallelt med en barnesentrering hvor beskyttelse og deltagelse er fremtredende. Foreldrene nevnes i liten grad, og de trekkes ikke inn her som innehavere av viktig informasjon om barnets situasjon. Saksbehandleren sier at han opplever at barnevernet har blitt flinkere til å snakke med barn ved hjelp av denne metoden, fordi barn forteller dem mer. Dette gjenspeiler en barnesentrert praksis som har fokus på barnets rett til deltagelse, og som anser at barnets perspektiv er viktig informasjon i saken. Samtidig fremstår barnet og dets fortelling i dette sitatet som kontekstløst, og det er fremdeles risikoorienteringen som preger praksisen ettersom målet er å innhente pålitelig informasjon som kan brukes som juridiske bevis.

Denne analysen av fagpersoners arbeid med alvorlige barnevernssaker viser hvordan barnesentrering og risikoorientering kommer til uttrykk i praksis. Når profesjonelle hjelpere skal avdekke om et barn utsettes for skadelig omsorg, vil det være utfordrende for dem å klare å opprettholde fokus på at relasjonen til foreldrene ofte er av stor betydning for barnet. Fagpersonenes dilemma knyttet til hjelp og kontroll blir satt på spissen, og denne analysen kan tyde på at de to rollene er krevende å

forene innenfor konteksten av undersøkelse av bekymringer om vold.

Som vi skal se videre, kommer det risikoorienterte blikket og problemfokuset i barnevernets praksis til uttrykk i fortellingene til foreldre som har blitt fratatt omsorgen for barna sine. De opplever at saksbehandlere i barnevernet ikke klarer å opprettholde en god samarbeidsrelasjon med dem, fordi de må sette søkelys på risikoen foreldrene utsetter barna for.

Foreldrenes opplevelse av det problemorienterte blikket

Alle foreldrene i studien forteller historier som reflekterer en problemfokustert tilnærming fra barnevernets side. En av mødrene beskriver problemfokuset hun mener barnevernet har på dem:

De har jo sittet og dratt frem alt det negative om meg og hatt fokus på det gjennom en og to og tre rettssaker. Så det er nok vanskelig for dem å kunne se for seg meg som en god og trygg mor, og fortelle meg hvordan jeg bør gjøre ting bedre når de vet hvordan jeg har vært tidligere.

Denne moren forteller at hun tror det er vanskelig for barnevernet å se henne som en god og trygg mor etter at barnevernet har dratt frem så mye negativt om henne for å underbygge vedtaket om omsorgsovertakelse. Hun anerkjenner dermed hvor vanskelig det kan være for saksbehandlere i barnevernet å balansere et perspektiv der både problemfokuset og resiliensfokuset kombineres. Dette viser hvor krevende det kan være for saksbehandlere å kombinere rollen der de både skal beskytte barnet og støtte foreldrene, og at det kan være vanskelig for barnevernet å ha tillit til foreldre etter at de har avdekket hva foreldrene har utsatt barna for, som for eksempel vold. Denne tillitsbristen kan se ut til å gå begge veier, og en forelder uttrykte at hun mente det var en sammenheng mellom problemfokus og manglende tillit til barnevernet, og at det ensidige fokuset på feilene hun hadde gjort de årene

hun hadde hatt kontakt med barnevernet, hadde ført til manglende tillit til barnevernet.

Foreldrene i studien beskriver en opplevelse av at de blir evaluert og målt av barnevernet basert på sine feil og mangler. En av foreldrene sier: «Det er liksom om å gjøre å finne flest mulig feil med oss på kortest mulig tid». Det kan virke som om denne fokuseringen på alt som er feil, gjør det vanskelig for foreldrene å ta inn over seg og forstå hvorfor barna blir tatt fra dem. Sitatene fra denne diskusjonen er hentet fra første fokusgruppe med foreldrene:

F1: Jeg forstår ikke tankegangen til barnevernet. En omsorgsarbeider fra barnevernet kom hjem til oss og så hvordan vi spiste middag. Og bare fordi vi fant gaffler og kniver etter at vi hadde dekket på bordet og øst oppi til ungene, så var liksom alt galt. De var liksom styrt av en tanke om hvordan den riktige middagen skulle se ut. Så var det en gang vi tenkte vi hadde en fin middag. Jeg vet ikke hva vi gjorde galt, men barnevernet skrev at mor ikke klarte å ta imot instruksjoner. De mente kanskje at hun [datteren] ikke satt rett nok i ryggen eller at serviettene ikke var dekket på på forhånd?

F2: De lager et bevis på at du ikke har struktur på ungene dine i hverdagen. Også blir det en ny sårn liten ting som ligger i saken din. I det daglige er det jo ingen som har det sårn. Men i det rent faglige og i vurderingen av oppdragelse, så bruker de sånt imot deg. Sårne småting som dette.

Denne diskusjonen illustrerer opplevelsen en av foreldrene har av at barnevernet lette etter feil når de observerte dagliglivet hjemme hos henne. En annen forelder forklarer dette som at barnevernet noterer og samler på «feil» som bevis på at omsorgskompetansen hennes ikke er god nok. Hun mente en slik oppsamling av hverdagslige hendelser ble til en dokumentasjon på at omsorgen ikke var god nok, og det gjorde at det ble vanskelig for henne å forstå bakgrunnen for omsorgsovertakelsen. Dermed ble årsaken til omsorgsovertakelsen koblet til slike «små» ting i hverdagen, for eksempel at de glemte å legge på servietter under en middag,

som en av foreldrene forklarte. Dette kan være krevende for foreldrene å forstå fordi ideallet for god omsorg ikke kommuniseres tydelig, og det blir vanskelig å leve opp til et ideal de ikke kjenner til. En far beskrev det som at han ikke kjente til fasiten i en vanlig familie, fordi han ikke kjente noen «vanlige» folk. Dermed blir det umulig for foreldrene å samarbeide, på samme måte som det blir umulig for den profesjonelle hjelperen å se foreldrenes ressurser, fordi målet aldri blir tydelig verken for foreldrene eller hjelperen.

En av foreldrene i denne studien forteller også at hun opplevde at barnevernet i liten grad vektla de positive endringene som hadde skjedd i livet hennes, for eksempel at hun hadde sluttet å ruse seg. Dette beskrives som lite motiverende og ga henne en avmaktssfølelse i møte med barnevernet. Hun sier: «Uansett hvor mye jeg har gjort for å forbedre meg, blir ikke dette vektlagt når jeg møter i neste rettssak». Utsagnet kan tyde på at en problemfokuseret og risikoorientert tilnærming kan svekke andre viktige perspektiv, for eksempel det resiliensorienterte. Det kan handle om at foreldrenes progresjon ikke er tilstrekkelig for å gi dem økt samvær med barna eller få dem tilbakeført. Det kan også handle om at resiliensfokus kommer i skyggen av et ensidig fokus på risikoeliminering og beskyttelse av barnet, fremfor å se at foreldre kan være ressurser for sine barn til tross for omsorgssvikten de kan ha påført barnet. Å opprettholde et resiliensfokus når omsorgssvikt skal avdekkes og dokumenteres, kan dermed synes vanskelig, og foreldrenes utsagn viser hvordan det kan føre til en svekket tro på egen innsats, manglende tillit både til seg selv og til barnevernet, og dermed et krevende samarbeid med barnevernet.

Politiske føringers betydning for barnevernets praksis

Vi har nå belyst hvordan barnevernet kan anvende en barnesentrert, risikoorientert og problemfokuseret praksis i de alvorlige sakene

hvor det er snakk om vold og omsorgssvikt. En slik praksis vil kunne svekke tilliten mellom foreldre og fagpersoner, og dermed forsterke barnevernets rolle som kontrollør, og undergrave rollen som hjelper. Dette er alvorlige saker, og vi setter ikke spørsmålstegn ved behovet for grundige vurderinger av barnets beskyttelsesbehov eller omsorgsplassering. Vi er likevel opptatt av å drøfte hvilke fallgruver og utilsiktede konsekvenser det kan ha for både barn og foreldre når hjelperollens ressursfokus nedtones til fordel for en barnesentrert kontrollørrolle med fokus på risiko.

Politiske føringer har stor betydning for barnevernets praksis. Mye kan tyde på at det biologiske prinsippet, som tradisjonelt har veid tungt i barnevernets vurderinger, har blitt nedtonet i kjølvannet av NOU 2012: 5 «Bedre beskyttelse av barns utvikling – Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet». Ekspertutvalget tilrådte å legge mer vekt på det de kalte utviklingsstøttende tilknytning, som går ut på at i de tilfeller hvor barnet har andre omsorgsgivere enn foreldrene, skal ikke det biologiske prinsipp vektlegges foran den tilknytningen barnet har til andre omsorgspersoner. Utvalget mente at dette prinsippet burde veie tungt i vurderingen av barnets beste, og burde gis forrang i vurdering av omsorgsovertakelse, samvær, tilbakeføring og til og med adopsjon. Det biologiske prinsippet skulle ikke nødvendigvis bli erstattet av dette nye prinsippet, men verdien av det biologiske båndet vurderes opp imot tilknytningskvaliteten til barnet (Eide, 2018; Aadnanes, 2020). Utvalget åpnet også opp for at i tilfeller hvor barn blir plassert som spedbarn og det er lite sannsynlig at foreldrene vil kunne gi tilstrekkelig omsorg, så kan tvangsadopsjon være aktuelt (NOU 2012: 5).

Barnevernets satsing på kompetanseheving knyttet til vold har heller ikke oppstått i et vakuum, men i en sosial og politisk kontekst der tematikken har blitt satt høyt på agendaen. Avsløringer av saker der barn ikke har fått hjelp av barnevernet, samt en generelt stor politisk

satsing på forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner, forplikter også barnevernet til å fokusere mer på dette. Med en offentlig debatt der barnevernet blir kritisert for ikke å ha sett eller hjulpet barn som har levd med vold, er det naturlig at den profesjonelle praksisen utvikles, slik at man kan unngå slike feil i fremtiden (jf. Munro, 2010). Kompetansehevingen saksbehandlerne i denne studien refererer til, handler blant annet om å bli bedre til å se og kjenne igjen symptomer på barn som har opplevd vold, og om å klare å snakke med barna på en måte som gjør at de forteller om volden. Dermed blir selve blikket til fagpersonen risikoorientert, og samtidig styres praksisen mot å hindre videre risiko gjennom å ta i bruk prosedyrer som skal sikre informasjon om barnets opplevelser. Innenfor dette blikket og denne prosedyrebaserte praksisen kan det bli mindre rom for å se andre sammenhenger som også kan være av betydning for barnets omsorgssituasjon. Praksisen nærmest fordrer et problemfokus og svekker grunnlaget for å etablere tillit mellom barnevern og foreldre.

Politiske føringer og den offentlige debatten om barnevernets ansvar i alvorlige saker har betydning for dreininger i barnevernets praksis. Barnevernet har tidligere blitt kritisert for å være et «foreldrevern» (Gjedrem, 2018), et stempel som er krevende å leve med for en etat som er satt til å ivareta barnets beste. I dag kan det være betimelig å spørre seg om vi har havnet i motsatt fallgrube og fått en så sterk barnesentrering at barnet forstås som kontekstløst og uavhengig av relasjonen til foreldrene. En slik barnesentrering vil kunne svekke fokuset på å ivareta relasjonen mellom barn og foreldre. Ser vi på dommene Norge har fått mot seg i EMD, er det ting som indikerer at det norske barnevernet er i utakt med den større internasjonale politiske konteksten på feltet. Norge har blitt kritisert i EMD-sakene for ikke å ivareta gjenforeningskravet (Sørensen, 2020). Selv om relasjonen mellom barn og foreldre kan være dysfunksjonell, kan den likevel være betydningsfull for barnet. Tidligere studier har

vist at båndene mellom foreldre og barn ikke nødvendigvis opphører selv om barna flytter, eller selv om omsorgssituasjonen har vært problematisk. Flere barn er også bekymret for sine foreldre etter en omsorgsovertakelse (Holland og Crowley, 2013). Det kan være grunn til å spørre seg om risikofokuset bør tones ned for å etablere tillit og kunne opprettholde et resiliensfokus på foreldre, slik at man bedre kan legge til rette for samvær og eventuell tilbakeføring (Granerud, Syrstad og Andersen, 2021; Syrstad og Ness, 2021).

Mellom hjelp og kontroll – behov for et mer analytisk design i barnevernet?

Det er selvsagt viktig at en slik nedtoning ikke går på bekostning av barns rett til beskyttelse. Balansen mellom å avdekke risiko og samtidig ha et resiliensfokus kan minne om det Järvinen og Mik-Meyer (2003) har omtalt som den mest krevende dobbeltrollen innenfor sosialt arbeid, den hvor man skal kontrollere klienten og samtidig støtte, ivareta, hjelpe og bidra til klientens utvikling. Et slikt utgangspunkt fordrer en analytisk tilnærming (Toros et al., 2018) som rommer analyse av både saken og ens egen profesjonelle praksis.

Vårt materiale kan tyde på at saksbehandleres risikoorienterte blikk forsterkes i saker med alvorlig omsorgssvikt, og at det gjør det krevende å opprettholde et ressursorientert blikk på foreldrene. Tilliten mellom foreldre og profesjonelle hjelpere svekkes, hvilket berører det handlingsrommet tillit åpner opp for (Løgstrup, 1996). I disse sakene blir tillit et komplekst begrep, fordi den kan være vanskelig, om ikke umulig å oppnå (Grimen, 2009). I tillegg kan risikofokuset føre til at situasjonsbildet forenkles i stedet for at det skapes rom for grundige analyser. Dette kan føre til ubalanserte vurderinger av ressurser versus risiko, og det gir grunnlag for å spørre om barnevernet trenger et nytt, mer analytisk design i disse sakene (Wilkins, 2015; Broadhurst et al., 2010), som styrker fagpersoners dømmekraft (Munro

et al., 2010; Syrstad og Ness, 2021).

NOU 2012: 5 har i stor grad bidratt til å støtte opp under det barnesentrerte og risikoorienterte blikket i barnevernet. Konsekvensen av denne dreiningen er et nedtonet fokus på det biologiske prinsippet, samvær og muligheter for gjenforening. Nå ser imidlertid pendelen ut til å svinge tilbake til et punkt hvor disse elementene igjen får tyngde. EMD-dommene mot Norge og norsk barnevern har nok bidratt til dette, og et styrket fokus på samvær og gjenforening er også reflektert i arbeidene med ny barnevernlov. Med andre ord har den politiske og sosiale konteksten og de «vinder som blåser» over feltet, stor betydning for barnevernets praksis og hvilke dreininger den tar. Vår studie viser at det er behov for mer forskning på hvilken betydning en barnesentrert og risikoorientert praksis har for barnevernet. Det er også behov for en ytterligere utdyping av hvilke konsekvenser dette har for barn og foreldre som mottar hjelp fra barnevernet, og for profesjonell praksis.

Noter

- 1 I denne artikkelen kommer vi til å referere til ressursfokus og resiliens om hverandre, men vi mener det samme: ressurser, styrker og motstandsdyktighet i og rundt foreldrene og familien
- 2 Barnesamtalen er en samtalemetodikk flere barneverntjenester har innført for både å ivareta barnets rett til deltagelse og for å kvalitetssikre selve samtalearbeidet og informasjonsinnhenting i barnevernssaker. Samtalen brukes ofte for å avdekke vold og seksuelle overgrep. Metodikken bygger på den dialogiske samtalemetoden (DCM), som er en strukturert metode der målet er å få frem barnets erfaringer meninger og følelser (Gamst, 2017)

Referanser

Aadnanes, M. (2017) *Vold mot barn og unge i nære relasjoner: Forståing, konseptualisering og sosialfaglige perspektiv*. Doktorgradsavhandling. Oslo: OsloMet.

Aadnanes, M. (2018) Disclosure and assessment in child abuse and maltreatment cases: Young people's and social work professionals' perspectives. *Nordic Social Work Research*, Vol. 9(3), s. 262–275. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1494032>

Aadnanes, M. (2020) *Vold mot barn og unge i nære relasjoner*. Barnevernfagleg kunnskap. Oslo: Gyldendal.

Arnesen, R. og Diesen, L. (2008) *Klemetsrudmodellen. En erfaringsbasert metode for barneverntjenestens arbeid med vold i nære relasjoner*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.bufdir.no>

Prop. St. 169 L (2016–2017) *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet (BLD).

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) (2017) *Oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon*. Sist oppdatert 16. april 2018. Tilgjengelig fra: <https://bufdir.no/barnevernsforeldre/>

Barnevernloven (1992) *Lov om barneverntjenester*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100> (Hentet: 26.08.21).

Christiansen, Ø. (2015) *Hjelpetiltak i barnevernet – en kunnskapsstatus*. Oslo: Uni Research Helse, RKBV Vest og NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Cornell, K. L. (2006) Person-in-situation: History, Theory, and New Directions for Social Work Practice. *Praxis*, Vol. 6 (Fall 2006), s. 50–57.

Eide, S.B. (2018) Det biologiske prinsippet, i Ask T.A. og Botnen S.E., (red.). *Barnevernets begreper – i bevegelse*. Oslo: Gyldendal, s. 47–62.

Ellingsen, I., Studsrød, I. og Ursin, M. (2019) Iva-retakelse av barns rettigheter i sosialt arbeid med familier. *Barn*, Vol. 37 (3–4), s. 103–117. <https://doi.org/10.5324/barn.v37i3-4.3383>

- Featherstone, B., Gupta, A., Morris, K. og Warner, J. (2018) Let's stop feeding the risk monster: towards a social model of 'child protection'. *Families, Relationships and Societies*, Vol. 7(1), s. 7–22. <https://doi.org/10.1332/204674316X14552878034622>
- Gallagher, M., Smith, M., Wosu, H., Stewart, J., Hunter, S., Cree, V.E. og Wilkinson, H. (2011) Engaging with families in child protection: Lessons from practitioner research in Scotland. *Child Welfare*, Vol. 90(4), s. 117–134.
- Gamst, K. M. T. (2017) *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gergen, K. J. (2015) *An invitation to Social Construction*. London: SAGE.
- Giddens, A. (1999) Risk and responsibility. *Modern Law Review*, Vol. 62(1), s. 1–10.
- Gjedrem, J. (2018) Barnets beste, i Ask, T.A. og Eide, S.B. (red.). *Barnevernetsbegreper – i bevegelse*. Oslo: Gyldendal.
- Gladstone, J., Dumbrell, G., Leslie, B., Koster, A., Young, M. og Ismaila, A. (2012) Looking at engagement and outcome from the perspectives of child protection workers and parents. *Children and Youth Services Review*, Vol. 34 (1), s. 112–118. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.09.003>
- Gordon, D.M., Oliveros, A., Hawes, S.W., D.K. Iwamoto, D.K. og Rayford, B.S. (2012) Engaging fathers in child protection services: A review of factors and strategies across ecological systems. *Children and Youth Services Review*, Vol. 34(8), s. 1399–1417. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.03.021>
- Granerud, A.M., Syrstad, E. og Andersen, E.W.N. (2021) Etter fylkesnemnda – hva med foreldrene? Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse – ansvar og rollefordeling. *Fontene forskning*, Vol. 14(1), s. 61–66.
- Grimen, H. (2009) *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Haavind, H. (2000) Analytiske retningslinjer ved empiriske studier av kjønnede betydninger, i Haavind, H. (red.) *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal, s. 155–219.
- Hamilton, G. (1951) *Theory and Practice of Social Case Work*. New York: Columbia University Press.
- Harré, R. og Langenhove, L. (1991) Varieties of positioning. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, Vol. 21(4), s. 393–407.
- Hennum, N. (2014) Developing child-centred social policies: When professionalism takes over. *Social Sciences* Vol. 3(3), s. 441–459. <https://doi.org/10.3390/socsci3030441>
- Helsetilsynet. (2019) Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernssaker. (Rapport, unummerert). Oslo: Statens Helsetilsyn. Tilgjengelig fra: <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2019/det-a-reise-vasker-oynene.-gjennomgang-av-106-barnevernssaker/> (Hentet: 7. juli 2021)
- Holland, S. og Crowley, A. (2013) Looked-after children and their birth families: using sociology to explore changing relationships, hidden histories and nomadic childhoods. *Child & Family Social Work*, Vol. 18(1), s. 57–66. <https://doi.org/10.1111/cfs.12032>
- Hummelvoll, J. K. (2008) The multistage focus group interview: A relevant and fruitful method in action research based on a cooperative inquiry perspective. *Norsk tidsskrift for sykepleieforskning*, Vol. 10(1), s. 3–14.
- Järvinen, M. og Mik-Meyer, N. (2003) Institusjonelle paradokser, i Järvinen, M. og Mik-Meyer, N. (red.) *At skabe en klient: Institusjonelle identiteter i socialt arbejde*. Copenhagen: Hans Reitzels forlag.
- Kummen, T. (2016) *Familievernets historie. Oppstart og etablering av tjenesten*. Tønsberg: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/a73f4e00a2d1404bd0b271c791a7850c?page=11&searchText=tone%20kummen>

- Levin, I. (2004) *Hva er sosialt arbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Løgstrup, K. E. (1996) *Etiske begreber og problemer*. København: Gyldendal.
- Morgan, H. C., Nolte, L., Rishworth, B. og Stevens, C. (2019) 'My children are my world': Raising the voices of birth mothers with substantial experience of counselling following the loss of their children to adoption or foster care. *Adoption & Fostering*, Vol. 43(2), s. 137–154. <https://doi.org/10.1177/0308575919848906>
- Munford, R. og Sanders, J. (2015) Understanding service engagement: Young people's experience of service use. *Journal of Social Work*, Vol. 16(3), s. 283–302. <https://doi.org/10.1177/1468017315569676>
- Munro, E. (2010) Learning to reduce risk in child protection. *British Journal of Social Work*, Vol. 40(4), s. 1135–1151. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq024>
- NOU 2012:5 (2012) *Bedre beskyttelse av barns utvikling-ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- NOU 2016: 16 (2016) *Ny barnevernlov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Pösö, T., Skivenes, M. og Hestbæk, A.-D. (2014) Child Protection Systems within the Danish, Finnish and Norwegian Welfare States – Time for a Child Centric Approach? *European Journal of Social Work*. Vol. 17(4), s. 475–490. <https://doi.org/10.1080/13691457.2013.829802>
- Richmond, M.E. (1922) *What is social casework? An introductory description*. New York: Russell Sage Foundation.
- Rutter, M. (2012) Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathology*, Vol. 24(2), s. 335–344. <https://doi.org/10.1017/S0954579412000028>
- Schofield, G., Moldestad, B., Höjer, I., Ward, E., Skilbred, D., Young, J., og Havik, T. (2011) Managing loss and a threatened identity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice. *British Journal of Social Work*, Vol. 41(1), s. 74–92. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq073>
- Smithson, J. (2008) Focus groups, i Alasuutari, P., Bickman, L. og Brannen, J. (red.) *The SAGE handbook of social research methods*, (s. 103–119). London: SAGE.
- Stang, E. (2018) Resistance and protest against Norwegian Child Welfare Services on Facebook – different perceptions of child-centring. *Nordic Social Work Research*, Vol. 8(3), s. 273–286. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1427139>
- Syrstad, E. og Slettebø, T. (2020) To understand the incomprehensible: A qualitative study of parents' challenges after child removal and their experiences with support services. *Child & Family Social Work*, Vol. 25(1), s. 100–107. <https://doi.org/10.1111/cfs.12662>
- Syrstad, E. og Ness, O. (2021) "It is not just about doing or saying the right things": Working systemically with parents whose children are placed in public care. *Journal of family therapy*, Vol. 43(3), s. 458–468. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12339>
- Syrstad, E. (2020) *Å forstå det uforståelige: Møtet mellom foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn, familievernet og barnevernet*. Doktorgradsavhandling. VID vitenskapelige høgskole i Oslo.
- Sørensen, C.B. (2020) Langvarige fosterhjemsplasseringer og forholdsmessighetskravet i EMK, art. 8. *Lov og rett*, Vol. 59(2), s. 103–122. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2020-02-04>
- Toros, K., DiNitto, D. M., og Tiko, A. (2018) Family engagement in the child welfare system: A scoping review. *Children and Youth Services Review*, Vol. 88, s. 558–607. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.011>

Ulvik, O.S. (2019) Matpakker og makt: Risikodiskurser i tidlig barndom, i Jansen, A. og Andenes, A. (red.) *Hverdagsliv, barndom og oppvekst. Teoretiske posisjoner og metodiske grep*. Oslo: Universitetsforlaget.

UN Committee on the Rights of the Child (2018) *Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Norway (5/6)*. Hentet fra: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6Qk-G1d%2FPPrICAqhKb7yhskd8j6m8TLYHEq%-2B8lcfyyNiK5HTv3BIHD2yUDbkYkjYjn9xD8v-prwt%2Bd7OOPlclT3X9z%2FdVue7vDSd17D-wXVGdC0p28EZNdSyedRb2agr1el>

Wilkins, D. (2015) Balancing Risk and Protective Factors: How Do Social Workers and Social Work Managers Analyse Referrals that May indicate Children Are at Risk of Significant Harm. *The British Journal of Social Work*, Vol. 45 (1), s. 395–411. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct114>

Forfatterpresentasjon

Ellen Syrstad jobber som førsteamanuensis ved VID vitenskapelige høyskole, institutt for sosialfag. Hun disputerte med sin Ph.D.-avhandling om oppfølging av foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn i 2020. Hennes faglige interesseområder omfatter barnevern, familieterapi og systemisk praksis, nettverk, sosialkonstruksjonisme, praksisforskning og deltakende aksjonsforskning. Hun er særlig opptatt av forståelsen og utøvelsen av kunnskap og praksis. E-post: ellen.syrstad@vid.no

Margrete Aadnanes jobber som førsteamanuensis ved VID vitenskapelige høyskole, institutt for sosialfag. Hun disputerte i 2017 med sin Ph.D.-avhandling om barn og unge som har opplevd vold i nære relasjoner. Hennes faglige interesseområder omfatter sosialt arbeid og barnevern, og barnevernfaglig kunnskap og praksis, standardisering i barnevernet, barn og unge og normative forståelser av barndom og oppvekst, og minoritets- og majoritetsperspektiver i barnevernet. Epost: margrete.aadnanes@vid.no

